

Ключевые слова: концепция, учебник, математическое содержание, государственные стандарты, учебников, функции учебника, компетентностный подход, предметные и ключевые компетентности, интеграция, технология, терминология.

Matsko N.

TO THE CONCEPT OF SCHOOL TEXTBOOKS IN MATHEMATICS

The article reviews the conceptual foundations of creation of a textbook of Mathematics, taking into account the age- and cognitive abilities and interests of students, psychological features of the educational process, the specifics of the subject, its goals, objectives and functions, the requirements of existing programs and state standards. Considerable attention is paid to the mechanisms of the updated content in a textbook of Mathematics education, formation of the communicative, informational and communicative, design and technological competencies.

It deals with the mechanisms of educational, developmental, educational functions executed by a textbook of Mathematics, taking into account the individual abilities, talents, aptitudes, interests, needs, personalities and learning opportunities that provide a consistent training aimed at the self-realization, lifelong learning and professional mobility in adulthood.

Keywords: *concept, tutorial, mathematical content, state standards, textbooks, textbook functions, competency based approach, subject and key competencies, integration, technology, terminology.*

УДК 37.017.4:331.101

РЕАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Т. С. Мачача,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії
трудової підготовки і політехнічної творчості,
Інститут педагогіки НАПН України,
e-mail: tmachacha@ukr.net*

У статті обґрунтовуються механізми розвитку природних, діяльнісних і особистісних здібностей учнів основної школи в процесі трудового навчання, розглядаються можливості змісту сучасного підручника з трудового навчання щодо реалізації потенціалу творчої діяльності.

Ключові слова: творчий потенціал учнів, природні, діяльнісні і особистісні здібності, зміст і структура особистісно орієнтованих підручників з трудового навчання.

Постановка проблеми. У новій редакції Державного стандарту метою освітньої галузі «Технології» визначено формування і розвиток проектно-технологічної та інформаційно-комунікаційної компетентностей для реалізації творчого потенціалу учнів і їхньої соціалізації у суспільстві [1]. Відповідно у навчальній програмі з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів (5-9 класи) ця мета більш конкретизується: формування технологічно освіченої особистості, підготовленої до самостійного життя і активної перетворювальної діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства для реалізації творчого потенціалу учнів [2].

У поставлених цілях окреслюється основна місія сучасного трудового навчання – реалізація творчого потенціалу учнів у предметно-перетворювальній діяльності. Вона зумовлена кардинальними змінами у всіх сферах людської діяльності, у сучасних формах організації виробництва.

Нині вирішальним для розвитку матеріального і духовного виробництва є своєчасне виявлення і чітке розуміння проблем, розробка нових ідей, пошук і використання різних можливостей, координація діяльності, ефективна взаємодія, стимулювання інновацій на стику різних галузей, забезпечення свободи дій і відповідальності за наслідки діяльності тощо.

Усі перелічені ознаки сучасного організаційного типу проектно-технологічної культури як способу реалізації творчої діяльності вказують на потреби суспільства не в технократичних працівниках-виконавцях, а в компетентних фахівцях, спроможних на професійну мобільність, інноваційну діяльність, ефективну взаємодію.

У 2013-2014 навчальному році українські школи отримали нові підручники для учнів 5 класу, які розроблені відповідно до нових навчальних програм. До деяких підручників розроблено робочі зошити, посібники. Постає питання наскільки в їхньому змісті і структурі реалізовується потенціал творчої діяльності, наскільки відображається те, що очікується від учнів – майбутніх випускників і фахівців у різних сферах діяльності? Адже випускники повинні бути готовими до розробки нових проектів і технологій, в якій би професійній сфері вони не працювали. Більше того, вони повинні бути готовими до можливої заміни професії, або до постійних змін в межах обраної професії.

Аналіз останніх досліджень. Розв'язанню проблеми створення особистісно орієнтованих підручників сприяють доробки психологів і педагогів, зокрема І. Беха, Н. Бібік, О. Ляшенка, В. Мадзігона, Н. Матяш, В. Рибалка, О. Савченко, О. Топузова, А. Фурмана, А. Хуторського, В. Шадрикова та ін.

Розробленню цілісної теорії та практики створення підручників з трудового навчання науковцями лабораторії трудової підготовки і політехнічної творчості Інституту педагогіки НАПН приділяється значна увага. Проте основні теоретичні засади потребують постійного уточнення й доповнення відповідно до вимог педагогічної практики.

Проведені дослідження виявляють все нові і нові проблеми, зокрема, актуальною є проблема дослідження механізмів розвитку здібностей учнів для реалізації їхнього творчого потенціалу в процесі трудового навчання, відображення їх у змісті і структурі підручників з трудового навчання. Без розуміння основоположних речей годі й сподіватися на досягнення якісних результатів.

Формулювання мети статті. Обґрунтувати механізм реалізації творчого потенціалу учнів у проектно-технологічній діяльності, розглянути можливості змісту сучасного підручника з трудового навчання для дівчаток 5 класу щодо реалізації потенціалу творчої діяльності.

Основна частина. Проблеми пов'язані з творчістю, завжди привертали до себе увагу. Педагогіка визначає творчість як діяльність, результатом якої є створені матеріальні і духовні цінності, що мають об'єктивну і суб'єктивну значущість. Усталеним також є твердження, що творчість – показник продуктивної діяльності людини, яка породжує щось якісно нове, відрізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю [5].

Змістово-процесуальною основою трудового навчання в основній школі є реалізація потенціалу проектно-технологічної діяльності, яка за своєю сутністю є творчою діяльністю. Навчальний проект як завершальний цикл проектно-технологічної діяльності спрямованої на вмотивоване одержання очікуваного результату у визначеній часовій послідовності, продуктом якої є поетапно виготовлений художньо-матеріальний виріб та рівень сформованості предметної проектно-технологічної компетентності учнів стає способом розвитку їхніх творчих здібностей та реального впливу на соціальність.

Саме тому, оволодіння проектно-технологічною діяльністю, її діями-операціями (проекткуванням як засобом створення навчального проекту; технологією як засобом практичної реалізації проекту; рефлексією як засобом вироблення адекватної оцінки власної діяльності) стають об'єктом вивчення трудового навчання учнів основної школи.

Важливо не лише оволодіти базовими знаннями трудового навчання, виготовити вироби власними руками, оволодіти певними видами діяльності (аплікацією, вишивкою, в'язанням, шиттям тощо), але й оволодіти алгоритмом проектно-технологічної діяльності: від задуму до його повної реалізації.

Розглянемо механізм розвитку творчих здібностей учнів у процесі трудового навчання, структурованого відповідно до структури проектно-технологічної діяльності як фундаментального об'єкта технологічної освіти.

Науковці Асоціації гуманістичної психології стверджують, що кожна людина, не залежно від віку, рівня освіти, стану здоров'я наділена здібністю до самоактуалізації (здійснення свого творчого потенціалу), кожна людина від природи має загальні здібності та є інтегрованим, самоцінним цілим.

На моделі співвідношення структури розвитку здібностей учнів [4] і загальної структури проектно-технологічної діяльності природні здібності показані як *здібності індивіда* – конкретного учня, якого залучають до проектно-технологічної діяльності (схема 1).

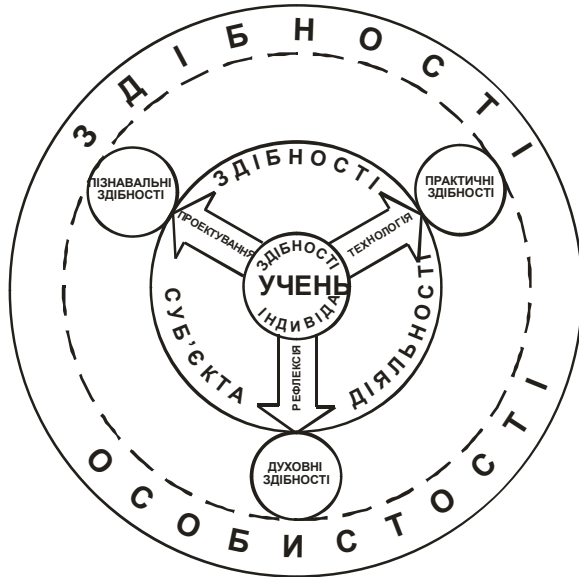

Схема 1. Модель співвідношення структури розвитку здібностей учнів і загальної структури проектно-технологічної діяльності

Залучаючи учня до процесу трудового навчання в основній школі, важливо усвідомлювати, що він уже має відповідний рівень розвитку природних здібностей, а також індивідуальний досвід трудового навчання у початковій школі. Проектно-технологічна діяльність засвоюється на основі здібностей індивіда, які в свою чергу розвиваються відповідно до вимог цієї діяльності. Отже, здібності й індивідуальний досвід є однією з внутрішніх детермінант реалізації творчого потенціалу конкретного учня у проектно-технологічній діяльності.

Стає зрозумілим, що залучення учнів до проектно-технологічної діяльності сприяє розвитку їхніх спеціальних діяльнісних здібностей – *здібностей суб'єкта діяльності*, які реалізують означену діяльність.

На схемі 1 зазначено, що життєвий цикл проектно-технологічної діяльності будується на триєдності його фаз: проектування, технології та рефлексії. У взаємозв'язку зі структурою означеної діяльності, спеціальні діяльнісні здібності – це природні здібності індивіда, які набули рис оперативності під впливом вимог названих фаз. Важливим у розвитку здібностей є їх оперативність, що характеризується усвідомленим пристосуванням властивостей особистості до вимог діяльності та набуття індивідуального стилю діяльності.

Успішність проектно-технологічної діяльності кожного учня залежить від рівня розвитку його спеціальних діяльнісних здібностей, здатності виконувати дії-операції, відповідно до вимог означеної діяльності. Освітніми продуктами навчальної діяльності учнів у процесі трудового навчання є: про-

дукти перетворення зовнішнього предметного світу – виготовлені соціально й особистісно значущі художньо-матеріальні вироби, проектно-технологічна документація та рівень сформованості внутрішньої культури учнів як суб'єктів діяльності на основі партнерської взаємодії з іншими суб'єктами процесу навчання. Тому, здібності можуть належати до різних предметів і розділятися на здібності суб'єкта діяльності та здібності особистості, які тісно взаємопов'язані між собою. Здібності особистості зумовлюють рівень її культурного розвитку.

Соціокультурні інтегровані *здібності особистості*, відповідно до основних структурних компонентів проектно-технологічної діяльності можна умовно поділити на такі три групи (схема 1):

- здібності, що визначають успішність проектування, визначаються як пізнавальні (інтелектуальні) здібності;
- здібності, що визначають успішність виготовлення виробу – психомоторні, практичні (вольові) здібності;
- здібності, що визначають успішність рефлексивної діяльності та партнерської взаємодії з іншими – духовні (емоційні) здібності.

Модель співвідношення структури розвитку здібностей учнів і загальної структури проектно-технологічної діяльності дає змогу зрозуміти, у який спосіб через педагогічний феномен технологічної освіти – проектно-технологічну діяльність, її основні структурні компоненти відбувається реалізація творчого потенціалу учнів. Творчі здібності учнів ми розглядаємо як максимальний прояв їхніх природних, діяльнісних та особистісних здібностей, які характеризують особистісні якості, креативні установки [7].

Отже, творчий потенціал учнів у процесі трудового навчання можна реалізувати, по-перше, лише на основі певних знань, умінь, способів проектно-технологічної діяльності, певного досвіду, по-друге, на основі позитивної мотивації, варіативності змісту трудового навчання, врахуванні особистісних можливостей й інтересів, які можна і треба узгоджувати з соціальними.

У ході дослідження нами з'ясовано, що особистісно орієнтованому процесу трудового навчання властива така схема навчальної діяльності: мотив → мета → зміст → засіб → результат. Ця схема чітко показує, що мета навчальної діяльності визначається за участю самих учнів. Така діяльність окреслює сутність сучасного проектно-технологічного типу культури й визначається як продуктивна, тобто творча, а значить і емоційно-ціннісна.

Обґрунтовані нами теоретичні положення щодо механізмів реалізації творчого потенціалу учнів основної школи у процесі трудового навчання автори навчально-методичного комплексу з трудового навчання для учнів 5 класу [6; 3] прагнули відобразити у його змісті і структурі. У зв'язку з цим основною функцією підручника визначено організацію особистісно орієнтованого процесу трудового навчання, який системно спонукає учнів до самонавчання і самоактуалізації. Важливим є не надання вичерпної інформації через навчальний матеріал підручника, а вказування шляхів знаходження її

в різних джерелах, зокрема, і в тексті підручника, а також використання її у власній навчальній діяльності.

Зміст підручника з трудового навчання для дівчат 5 класу відповідно до інваріантної складової навчальної програми [2] складається зі вступу, чотирьох розділів: «Основи матеріалознавства», «Оздоблення виробів аплікацією», «Основи техніки, технологій і проектування», «Технологія побутової діяльності», термінологічного словника і додатків.

Орієнтуватися у навчальному матеріалі кожного параграфу підручника допомагають піктограми – симпатичні і добродушні бджілки. Вони показують шлях до досягнення очікуваних результатів.

Бджілка з ручкою на початку кожного параграфу підказує, які основні поняття треба з'ясувати під час вивчення конкретного параграфу, чим допомагає актуалізувати ті знання, які вже учень має стосовно цих понять, а також усвідомити на якому етапі виконання навчального проекту, в яких практичних життєвих ситуаціях вони знадобляться.

Зі знаком запитання бджілка, прямо посеред тексту навчального матеріалу, радить перевірити себе, відтворити й осмислити опорні поняття теми. Наприкінці параграфу, перед практичною роботою пропонує поміркувати, розв'язати пізнавальні й творчі завдання різні за формою, рівнем самостійності, наявності творчого компонента. Пропонує також виконати завдання для групової і колективної роботи з однокласниками.

Бджілка, що одягнена в академічну бонетку – зосереджує увагу на інформації, яка є важливою для розв'язання практичних проблем. Бджілка з розведеними руками розмежує основний текст і ніби запитує: чи знаєш ти? У цій рубриці розміщені культурно-історичні відомості, інформація про розробки новітніх технологій в галузі виробництва та інші цікаві факти, пов'язані з темою параграфу.

Одягнена в хустинку і фартушок – запрошує виконати практичні роботи (репродуктивні за поданими алгоритмами і схемами та продуктивні) з врахуванням можливостей учнів, опорою на їхній досвід.

Шмуцитули, які розміщені перед кожним розділом і, на яких розташовані назва розділу, інформація про що дізнаються учні і що вмітять у результаті його вивчення мотивують учнів на активну навчальну діяльність. Окрім цього, мотивація активної навчальної діяльності забезпечується:

- діалоговим характером підручника;
- ціннісно-смысловим змістом навчального матеріалу: текстовим й ілюстративним;
- можливістю розв'язання практичних, життєво значущих проблем;
- врахуванням індивідуального досвіду учня.

Звертаючись безпосередньо до конкретного учня через текст, завдання різного характеру, практичні роботи, автори організують його самостійну навчальну діяльність – учіння.

Особливе місце у підручнику займає ілюстративний матеріал. Суттєва частина проектної, технологічної і технічної інформації передається різними

видами ілюстрацій – через малюнки, фотографії, кресленики, схеми тощо. Ілюстрації забезпечують не лише інформаційну функцію підручника, а й мотиваційну і розвивальну.

У змісті першого розділу «Основи матеріалознавства» і третього – «Основи техніки, технологій і проектування» відображено загальнотехнічні компетенції, які необхідні учням для розв'язання практичних завдань під час виготовлення особистісно і соціально значущих виробів з аплікацією та під час виконання навчальних проектів у межах вивчення варіативних модулів. Ці знання є базою для реалізації творчого потенціалу учнів.

Під час вивчення будови, ознак і властивостей різних конструкційних матеріалів, зокрема текстильних, перед учнями не ставиться питання «Що треба робити?», а ставиться питання «Для чого це треба робити?». Така постановка питання забезпечує усвідомлене оволодіння знаннями, без яких не можливо якісно виготовити будь-який виріб.

Зміст і структура параграфів другого розділу підручника «Оздоблення виробів аплікацією» послідовно і поетапно, за логікою структури проектно-технологічної діяльності, залучає учнів до створення виробу з аплікацією. Для цього вони досліджують історичні відомості про аплікацію, її види, джерела інформації про неї, вибирають об'єкт праці, розробляють або вибирають готовий малюнок для аплікації, добирають матеріали, інструменти і пристосування для виконання ручних робіт.

Учням надається орієнтовний перелік об'єктів праці різної складності. Вибір об'єкта праці відбувається під керівництвом вчителя. Один учень може оздобити аплікацією простенький виріб з однієї деталі, наприклад, закладку для книги, інший – більш складний виріб, наприклад, серветку, гольник, чохол тощо.

Далі учні приступають до безпосереднього виготовлення виробу з аплікацією, оволодіваючи базовими поняттями трудового навчання. Практичні роботи забезпечують поетапне виконання кожним учнем особистісно і соціально значущого виробу з аплікацією з врахуванням індивідуального досвіду, інтересів і можливостей.

Оскільки одним із важливих завдань трудового навчання є оволодіння учнями алгоритмом проектно-технологічної діяльності, її діями-операціями, у змісті підручника розміщена поетапна її послідовність щодо створення виробу з аплікацією. Адже практика свідчить, що значна кількість вчителів не знає структури цієї діяльності – де закінчується проектування, а де починається технологія виготовлення, яка послідовність етапів проектування і технології виготовлення. Так зміст підручника підвищує методологічний рівень самого вчителя.

За допомогою рубрики підручника «Поради для проектної діяльності», учні поступово формують уявлення про етапи і поняття проектної діяльності, якою в цілісному вигляді оволодівають під час вивчення різних варіативних модулів у другому семестрі навчального року. Низка питань у цій рубриці спо-

нукають до осмисленої діяльності, до самостійної її організації, планування, прогнозування результатів і наслідків.

У розділі підручника «Технологія побутової діяльності» відображено загальнокультурні компетенції, необхідні для організації життєвого середовища, повсякденного побуту.

Підручник у доступній формі розкриває сутність базових понять трудового навчання, їх зв'язки з іншими предметами, соціокультурним середовищем рідної місцевості, суспільства, практичним застосуванням у сфері матеріального і духовного виробництва.

Оволодіння учнями сукупністю відображених у підручнику компетенцій, які представлені у вигляді способів діяльності, забезпечують формування індивідуального рівня ключових і предметної проектно-технологічної компетентності.

Підручник має українознавче спрямування, містить достатньо відомостей про історію, культуру, звичаї українського народу. Учні перед виконанням кожної практичної роботи пропонується поміркувати над невичерпною скарбницею народної мудрості – українськими прислів'ями. Поступово формується розуміння причетності до рідної культури, приходить усвідомлення, що кожен учень як суб'єкт діяльності, створюючи художньо-матеріальні вироби, є носієм і в певній мірі творцем культури свого народу.

Важливим кроком у реалізації особистісно орієнтованого трудового навчання є перевірка його результативної складової. Самостійне розв'язання тестових завдань, що розроблені до кожного розділу, дають можливість кожному учневі (під керівництвом вчителя) узагальнити, систематизувати й адекватно оцінити результати власної навчальної діяльності.

Тестові завдання розроблені у закритому і відкритому форматах за чотирма рівнями складності. Перший рівень передбачає вибір однієї правильної відповіді серед чотирьох запропонованих, другий – вибір двох правильних відповідей серед чотирьох запропонованих, третій рівень складності передбачає установлення відповідності і послідовності виконання відповідних технологічних операцій тощо. Тестові завдання четвертого рівня складності розроблені у відкритій формі, вони мають творчий характер. Учні пропонується дати обґрунтовану, розгорнуту відповідь, опираючись на власні думки, своє бачення розв'язання проектно-технологічних завдань у нестандартних ситуаціях.

Рубрика «Світ професій», яка розміщена наприкінці розділів підручника формує уявлення учнів про професії, що стосуються тих видів діяльності, які вивчаються у 5 класі, що в подальшому сприятиме їх адекватному самовизначенню щодо вибору профільного й професійного навчання.

У додатках підручника розміщені цікаві малюнки і шаблони для аплікацій, а також малюнки виробів з аплікацією, що надихатимуть учнів на творчість.

Будь-який підручник не може забезпечити всі аспекти процесу трудового навчання. Тому до підручника розроблено робочий зошит, усі завдання якого спрямовані на активізацію творчої розумової діяльності учнів. Він містить

завдання різного рівня і формату. Самостійне виконання учнями цих завдань сприяє більш ефективному засвоєнню, повторенню, узагальненню, систематизації знань з трудового навчання для реалізації творчого потенціалу учнів.

Успішне використання навчально-методичного комплексу в процесі трудового навчання значною мірою залежить від методологічного рівня вчителя, який має гнучко й творчо вибудовувати процес трудового навчання, керувати ним, враховуючи особливості учнівського колективу, індивідуальний досвід учнів, соціокультурні й матеріально-технічні умови своєї школи тощо. Навчальна програма з трудового навчання, як і підручник дає змогу групувати теми, доцільно переставляти їх у межах навчального року, застосовувати вищезгадані навчальні завдання.

Висновки. Реалізація творчого потенціалу учнів основної школи у процесі трудового навчання, досвід оволодіння діями-операціями для успішної проектно-технологічної діяльності набуває метапредметної, соціокультурної значущості, тому що має здатність переноситись у будь-які сфери діяльності стосовно розв'язання проблем перетворення різних матеріалів та інформації у форму.

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р., документ № 1392, чинний. – «Офіційний вісник України» від 17 лютого 2012 року № 11.

2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Трудове навчання. 5-9 класи. – К.: – Видавничий дім «Освіта», 2013. – 80 с.

3. Мачача Т. С. Робочий зошит з трудового навчання (для дівчат). 5 клас: навч. посіб. для загальноосвіт. навч. закл. / Т. С. Мачача, С. П. Павх. – Харків: Сиція, 2013. – 80с.

4. Мачача Т. С. Наукові засади формування проектно-технологічної культури учнів у процесі трудового навчання / Т. С. Мачача // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Гол. ред.: Мартинюк М. Т. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2010. – Ч.3. – С. 59-58.

5. Педагогика: Большая современная энциклопедия / [сост. Е. С. Рапацевич]. – Мн.: «Соврем. Слово», 2005. – 720 с.

6. Трудове навчання для дівчат: [підруч. для загальноосвіт. навч. закладів 5 кл.] / В. К. Сидоренко, Т. С. Мачача, В. П. Титаренко, С. П. Павх, Г. М. Гаврилюк. – Харків : Сиція, 2013. – 240 с.

7. Шадриков В. Д. Ментальное развитие человека / В. Д. Шадриков. – М.: Аспект Пресс, 2007. – 284 с.

References

1. State standard of complete and general education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 23 November 2011, doc. №1392, in force.- «Official bulletin of Ukraine» dated February 17,2012, № 11.

2. Training programs for secondary schools: Labour education. 5-9 cl. – K.: – Publishing House «Osvita», 2013. – 80 p.

3. Machacha T.S. Workbook in labour training (for girls). 5 class: Teach. handbook for general education schools./ T. S. Machacha, S. P. Pavkh. – Kharkiv: Sytsyya, 2013. – 80 p.

4. Machacha T.S. Scientific principles of forming the design and technological culture of the pupils in the process of labour education / T. S. Machacha // Proceedings of the Uman State Pedagogical University by name Pavlo Tychyna / Ch. red.: Martynyuk M. T. – Uman : PP Zhovty O. O., 2010. – P. 3. – P.58-59.

5. Pedagogy: The Big Modern Encyclopaedia / [comp. E. S. Rapatsevich]. – Mn.: «Sovrem. Slovo», 2005. – 720 p.

6. Labour training for girls: [textbook for general schools, 5 cl.] / V.K. Sydorenko, T.S. Machacha, S. P. Pavkh, V. P. Tytarenko, H. M. Havrylyuk. – Kharkiv : Sytsyya, 2013. – 240 p.

7. Shadrykov V.D. Mental development of a person / V.D. Shadrikov. – M. : Aspect Press, 2007. – 284 p.

Мачача Т. С.

РЕАЛИЗАЦИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА УЧЕНИКОВ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ В ПРОЦЕССЕ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ

В статье обоснованы механизмы развития природных, деятельностных и личностных способностей учеников основной школы в процессе трудового обучения, рассмотрены возможности содержания современного учебника по трудовому обучению относительно реализации потенциала творческой деятельности.

***Ключевые слова:** творческий потенциал учеников, предметная проектно-технологическая компетентность, содержание и структура личностно ориентированных учебников по трудовому обучению*

Machacha T.S.

REALIZATION OF THE SECONDARY SCHOOLCHILDREN CREATIVE POTENTIAL IN THE PROCESS OF LABOUR TRAINING

The way in which the phenomenon of teaching through technology education – design and technological activities, its main structural components (design, manufacturing techniques, reflection) is the development of natural, active and personal abilities of pupils, realization of their creative potential. It is shown that the potential of creative activity is possible only on the basis of positive motivation, certain knowledge and skills, taking into account individual experience, capabilities and interests of pupils which can and should be coordinated with social ones.

The possibilities of the content and structure of modern textbook on labour studies as to realization of potential of creative activity are considered. The main

function of textbook is individual orienteering process of labour studies that systematically encourages pupils to self-learning and self-actualization. Attention is drawn to the importance of reflection and adequate evaluation by pupils the results of their own design and technology activity.

Keywords: creative potential of pupils; natural, active and personal abilities; content and structure of personality oriented textbooks in labour studies.

УДК. 37. 013

РІВНЕВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПІДРУЧНИКА В СІЛЬСЬКІЙ МАЛОЧИСЕЛЬНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

В. В. Мелешко,

*кандидат педагогічних наук,
завідувач лабораторії сільської школи,
старший науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,*

У статті розкривається проблема реалізації змісту шкільної освіти в сільській малочисельній початковій школі засобами підручника. Розкрито сутність рівневої диференціації та її вплив на результати навчально-виховного процесу. Автор на основі існуючих теоретичних висновків доводить значущість шкільної книги в реалізації диференційованого підходу, що розширює і поглиблює знання дітей з врахуванням їхніх особистісних якостей та характеристик.

Ключові слова: підручник, сільська малочисельна школа, форми навчання, рівнева диференціація, варіативні завдання.

Постановка проблеми. Одним із основних напрямів оновлення освітнього процесу у сільській малочисельній школі є перехід на парадигму рівневої диференціації, що підтвердила свою продуктивність в реалізації змісту шкільної освіти засобами підручника. На цій основі створюються сучасні підручники, що враховують особистісні якості дитини, її можливості та різнобічні психологічні характеристики та якості.

Аналіз останніх досліджень. Інтерес до проблеми рівневого підходу в навчанні посилюється в період переходу на гуманізовану систему оцінювання навчальних досягнень учнів та новий зміст освіти. З огляду привертають увагу дослідники, які здійснили значний внесок у розвиток теорії диференційованого навчання як певного напрямку у педагогічній науці. Зокрема М. Н. Гладкова обґрунтувала переваги диференційованого підходу в процесі підготовки майбутніх педагогів у вузі. Дослідники Т. О. Коробкова,